

TAHLİLİ FİHRİSTİ IŞIĞINDA ENVÂR-I ZEKÂ DERGİSİNİN EDEBÎ FAALİYETLERİ

Literary Activities in Envâr-ı Zekâ Journal in Consideration of the Analytical Index

Hakan SOYDAŞ*

Gazi Türkiyat, Güz 2017/21: 137-161

Öz: *Envâr-ı Zekâ dergisi Türk Edebiyatı tarihinde ara nesil olarak ifade edilen devrenin önde gelen edebî dergilerindendir. Mensur şiir, tablo altı şiir gibi edebiyatımızdaki bazı yeniliklerin bu derginin yazar ve şairlerince de tecrübe ettiği görülmüştür. Bu çalışmamızda bu yenilik örneklerine değinilmiş olmakla birlikte otuz dört sayılı bu edebî derginin talili fihristide çıkarılmıştır. Bu çalışmanın mezkur edebî devreye ait çalışmalarda istifade edilecek bir kaynak olacağını öngörüyoruz.*

Anahtar Kelimeler: *Yeni Türk Edebiyatı, Ara Nesil, Envâr-ı Zekâ, Edebi Yenilikler*

Abstract: *Envâr-ı Zekâ is one of the most popular literary journals of interval generation in the history of Turkish Literature. We can see that some poets and writers of this generation experienced many literary novelties for our history of literature such as prose poetry and poetry under tableau. In this study, we established an analytical index of this journal which consists of thirty-four number by exemplifying literary novelties that are mentioned. We predict that this study will be a useful source for following studies about the period stated.*

Keywords: *Modern Turkish Literature, Interval Generation, Envâr-ı Zekâ, Literary Novelties*

GİRİŞ

Envâr-ı Zekâ dergisi de Ara Nesil sanatkarlarının edebî faaliyetlerine sahne olmuş dergilerden biridir. Tanzimat devri sanatkarlarının eserlerine de rastlanan dergi geniş bir yazar kadrosuna sahiptir. Bunun yanında dönem dergilerinin büyük önem verdiği çeviri faaliyetleri ile de yenileşme devri edebiyatımız içinde önemli bir yere sahiptir

Ara Nesil adlandırması ilk defa Mehmet Kaplan'ın 1946 yılında yayımlanan *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser* adlı çalışmasında kullanılmıştır. Ara Nesil duyuş ve üslup tarzındaki yenilikler ile edebiyatımızın çehresini değiştiren faaliyetlerde bulunmuş 25-30 kişilik bir gruptur (Kaplan 2014: 25-27). 1860'dan sonra açılmış yeni eğitim ve öğretim kurumlarından yetişmiş olan bu genç sanatkarlar çok sayıda edebî eseri Türkçeye kazandırmışlardır. Bu neslin önde gelenlerinin ilk defa *Haver, Güneş, Berk* gibi dergilerde kalem faaliyetlerinde buldukları göz önünde bulundurularak 1884,1885 yıllarında edebiyat dünyasındaki yerlerini aldıkları öne sürülmüştür (Birinci 2007: 97-98). Ara Nesil sanatkarlarının Servet-i Fünun topluluğunun ortaya

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum/TÜRKİYE.
hakan_soydas@hotmail.com Gönderim Tarihi: 16.01.2017. Kabul Tarihi: 20.03.2017.

çıkışına kadar da varlıklarını sürdürdükleri genel kabul görmektedir. Edebiyatın hemen her türünde eser veren bu nesil, giriştikleri çeviri faaliyetleriyle de Batıdan farklı türlerde ve şekillerde eserler çevirerek edebiyatımıza bir konu zenginliği kazandırmışlardır (Törenek 2001: 10-11). Getirdikleri konu zenginliğinin yanı sıra edebiyatımıza kazandırdıkları yeni edebî türler de dikkat çekicidir. Mensur şiir bu edebî türlerden biridir. Edebî türler açısından bir diğer yenilik ise tablo altı şiirdir. Bu bâbda tablo için yazılan ilk şiirlere 1884 yılından itibaren rastlanır. Mir'ât-i Âlem Mecmuası'nın 4. Sayısında çıkan Recâizâde Ekrem'in "Kelebek" şiiri bu modanın ilk örneğidir. Bu şiire daha sonra Hüseyin Hâşim, Muallim Naci ve M.Faik imzalarıyla başka örnekler de eklenir (Özgül 1997: 29). Ara Nesil sanatkarlarının edebî faaliyet yılları boyunca gazeteciliğin yerini dergicilik alır. Bu devre içinde edebî faaliyetlerde bulunan çok sayıda dergi mevcut iken bunların birçoğu kısa ömürlü olmuştur. Bu dönem dergilerinden biri olan *Envâr-ı Zekâ*, hem 34 sayı çıkmış olması hem de dönemin sözkonusu özelliklerini içinde barındıran yönüyle ayrı bir öneme sahiptir.

Envâr-ı Zekâ'da görülen yenilik izlerinden biri de farklı yazarların kalemlerinden çıkmış mensur şiirlerin yanı sıra, tablo altı şiire örneklik edebilecek kimi resim klişelerine de rastlanılmasıdır. Daha sonra Servet-i Fünun sanatkarlarının deneyeceği bu türler ilk defa Ara Nesil sanatkarları tarafından tecrübe edilmiş, *Envâr-ı Zekâ* dergisi de bu tecrübelerle ön ayak olmuştur.

I. DERGINİN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

Envâr-ı Zekâ dergisi 1299 - 1302 tarihleri arasında Ebüzziya Matbaasında iki cilt halinde otuz dört sayı olarak yayımlanmıştır. Dergi nüshalarının üzerinde yayımlandıkları tarihe dair bilgiler bulunmadığı için sayıların kesin yayın tarihleri belirsiz kalmaktadır¹. "Mesâil-i siyâsiyye ve mezhebiyyeden mâada her şeyden bahseder ve on beş günde bir kere neşr olunur." ihtarıyla yayımlanan derginin muharriri ve imtiyaz sahibi Mustafa Reşid olarak kaydedilmiştir. İlk 12 sayı tek sütun halinde neşr edilir. 13. sayıdan itibaren 24. cilde kadar ise iki sütun halinde neşr edilen dergi, 25. sayıdan 34. sayıya kadar ise tek sütun halinde neşr olunur. Derginin 1.-12. sayıları "cüz", 13.- 34. sayıları ise "numero" olarak tavsif edilmiştir. 1.-12. sayılar 32, 13.-18. sayılar 9, 19.-24. sayılar 16, 25.-32. sayılar 32, 32.-33. sayılar 29, 34. sayı ise 32 sayfadır. Dergi iki cilttir. İlk 24 sayı birinci cildi teşkil ederken 24. ciltte ki "ifâde-i mahsûs" başlığı altındaki ihtardan anlaşıldığı üzere 25. sayı itibarıyla ikinci cilt başlar ve 34. sayıda 848. sayfasıyla dergi yayın hayatına son verir.

¹ Çalışmada değerlendirilen sayıların temini için Hakkı Tark Us ve İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı ve Milli Kütüphane süreli yayınlar koleksiyonlarından istifade edilmiştir. Derginin ilk klişesinde 1299 tarihi yazmakta iken müteakip sayılar için yıl kaydı yoktur. Derginin sayılarının yayım yılı olarak Hakkı Tark Us koleksiyonundaki tarihlendirme esas alınmıştır.

Mustafa Reşid birinci sayının ilk yazısı olarak kaleme aldığı “Kâriin-i Kirâma” başlıklı yazısında dergiye ve kendisine dair şu açıklamalarda bulunur:

“Hani, Şark ve Garb eâzım-ı hükemâ ve üdebâsının enfes asârını “Şark” unvânlı bir mecmûa-ı mevkûte ile enzâr-ı iltifatınıza arz ve kendi mahsûlat-ı fikriyyesinden bazı makâlat-ı meserret-bahşâ ile tenşît-i kulûbunuza gayret etmiş bir muharrircik var idi ki bundan on sekiz ay evvel targ-ı devletten verilen bir memûriyeti ifâ için İstanbul’dan infikâk etmişti.

İşte o muharrir şimdi avdet ettiğinden size on beş günde bir kere böyle bir mecmûa takdîm eyleyecektir.

Evvelkîsi gibi bu eseri de iltifât-ı âliye mazhar olursa kendisini hakîkaten bahtiyâr addedeceğiz.

Bu mecmûasının, isminden anlaşılacağı gibi, muhteviyâtı zekâvet-i âliyye ashâbının asâr-ı müntehasından ibâret olacak ve fakat mecmûanın boş kalan yerlerini maal’hicab kendi asârıyla karalıyacaktır.

Zekâvet-i âliyye ashâbının dehânından çıkan sözler bir nûra munkâlîb olur ki ancak o nûr istikbâli tenvîr eder.

Ashâb-ı tasavvuf lisânında bir nûrsiyye tabiri vardır ki merâtib-i envârın müntehası addolunur. Emin olunuz ki âlem-i vücûta envârın bir emsâli varsa o da mübârek mürekkeptir. İnsân her hakîkati mürekkep içinde görüyor!

Bu cihân-ı fânide insân için hakîki bir saâdet varsa o da vaktini mütâlaât ve tefekkürât-ı âliyye ile geçirmekten başka bir şey değildir.” (c.1, s.2-3)

Roman, hikâye, şiir, mektup, tiyatro gibi edebî türlerde kalem tecrübelerine ev sahipliği yapan dergi edebî, felsefî ve fennî konularda tercüme ve telif makalelerle zengin bir muhtevaya sahiptir. Mustafa Reşid’in Flora adlı romanının 25 numaralı nüshasıyla başlayan tefrikası 34 numaralı nüshada “Şâirden Flora’ya Mektûb” başlığıyla sona erer. Bunun yanı sıra François Coppée’nin Bir “Bir Alîlin Heykeli” adlı çeviri hikâyesinin 7. cüzden itibaren tefrika edildiği görülür. Mustafa Reşid, Hersekli Arif Hikmet, Namık Kemal, Ziya Paşa, Muallim Naci, Menemenlizâde Mehmed Tahir, Mahir Sâlim, Harputlu Hayri Bey’in manzumeleriyle birlikte Lamartine, Hugo gibi isimlerden yapılan nesren şiir çevirileri, Camille Flammarion ve La Fontaine’in fabl çevirileri devri için önemlidir. Zira Ara Nesil ile edebiyatımızda örneklerine rastlanılmaya başlanan mensur şiirin ortaya çıkışında nesren çevrilen şiir örnekleri önemli bir temel teşkil etmiştir. Mektup türünde ise Mustafa Reşid, Rıza Bey ve Kemâl Beyle birlikte Victor Hugo, Racine, Mirabeau, Voltaire, Madame de Sevigné gibi isimlerin çeviri mektupları mevcuttur. Menemenlizâde Mehmed Tahir’in bir tiyatrosundan iktibas edilen bir parçaya Victor Hugo’nun *Hernani* ve *Soytarı* adlı oyunlarından çevirileri eşlik eder. Felsefî çeviriler açısından ise Plutaque, Voltaire, Theocritus, La Bruyère, Jean Jacque Rousseau, Fontenelle, Montesquieu ve Schiller gibi isimlerin eserlerinden seçilmiş çevirilere yer verildiği görülür. Diğer taraftan dergide Fransızca *La Tribune*, Rumca *Kozmoz* ve Almanca *Die Nature* adlı gazete ve dergilerden de çeviriler yapıldığı görülür.

Dergide “Edebî ve Hikemî Emsâlden Bazı Tercümelere” bölümünde isim verilmeden alıntılar yapılmıştır. “Hikemî ve Edebî Bazı Mülâhazât” başlığı altında ise Napoleon, Voltaire, Darwin, Bichat gibi isimlerden edebî, fennî ve felsefî ifadeler iktibas edilmiştir. “Mülâhazât-ı Meşâhîr” başlığı altında ise Napoleon, Victor Hugo, Rochefoucauld, La Bruyère, Pascal, Fenélone, Maxime du Camp, Aristo, Demokrit gibi isimler görülürken “Cümel-i Müntehâbe” başlığı altında ise Kant, Moleschott, Shakespeare gibi isimlerden çeviri sözler dikkat çeker.

Envâr-ı Zekâ dergisinde Almanca, Fransızca ve İngilizceden yapılan edebî, felsefî ve fennî çeviriler kadar bir başka önemli husus, Tanzimat sonrası Türk edebiyatında mensur şiir ve tablo altı şiir örneklerine rastlanan ilk dergilerden biri olmasıdır. Bu her iki edebî tür de yenileşme devri edebiyatımızın getirileri arasındadır. Mensur şiire Mustafa Reşid’in “Gel nefsi Zâikat’ül Mevt” adlı eserinden bir iktibas ile örnek verilebilir:

Gel Nefs-i Zâikat’ül Mevt

“Şu küre-i azâb içinde bin türlü müşkülâtla, bin türlü sefâletle belâ-ı ihtiyâr pâyânsız bir uçuruma doğru gitmek ve adem-i ümîd-i necattan mütevellit bir havfın tesiriyle mütemâdiyen titremek! Ne dehşetli hâl!

Me’s üddur bu kabrin sâkini olan çocuk ki hayât ve memâtı fark edecek bir sinne vâsıl olmazdan evvel menşe-i asliyesine ric’at eyledi.”

Derginin 14, 15, 16, 17 ve 18 numaralı nüshalarında klişe resimlere rastlanmaktadır. Bunlardan yalnızca aşağıya alınan örnekteki resmin altına yazarı bilinmeyen bir düz yazı kaydedilmiştir:

Kış

Şu kuşa bak! Müteveccihen feryâd ediyor. Hayır! Feryâd değil bunca bedâyî’-i tabî’atın pâmâl-ı hazân ölmesine cevâz gösterilmesindeki sebep ve hikmeti istifsâr ediyor.

Dergideki yenilikler arasında da Muallim Naci'nin şu tablo altı şiiri örnek verilebilir:

Ninni²
Hâher! Uyu artık eyle ârâm
El işleri çokçadır bu akşâm

Gönlüm bu iki hoş arzûda
Ben iş göreyim, sen ol gunûde

Me'sud olamaz mukîm-i bister
Hoş dirlik için çalışmak ister

İşsiz almır mı hiç oyuncak?
Devr etmez idâresiz fırlıdak
(...)

I. ENVÂR-I ZEKÂ DERGISİ'NİN TAHLİLİ FİHRİSTİ

Resim1: Derginin Klişesi

Resim 2: Derginin İlk Sayfası

Birinci Cild, Cüz 1

² Bu manzûmenin ilgili kısmının yeni harfli metni için bk. M. Kayahan Özgül (2016). *Muallim Naci*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Mustafa Reşid, “Kârîin-i Kirâma”, 1299, C.1, c.1, s.2-3

“Cousine Despereaux’nun Bir Makalesi”, 1299, C.1, c.1, s.4-7³

Victor Hugo, “Şarkı”, 1299, C.1, c.1, s.8-9⁴

Yorgi Velsamidi?, “Meşhûr Oburlar”, 1299, C.1, c.1, s.9-14⁵

“Hikemî ve Edebî Bazı Mülâhazât”, 1299, C.1, c.1, s.14-17⁶

Mustafa Reşid, “(İbâre) Gel Nefs-i Zâikatul Mevt”, İbâre, 1299, C.1, c.1, s.17-18⁷

Mustafa Reşid, “(İbâre)”, 1299, C.1, c.1, s.18

Mustafa Reşid, “Mektûb”, 1299, C.1, c.1, s.18-20⁸

“İki Kafalı Bir Kız”, 1299, C.1, c.1, 20-21⁹

Ziya Paşa, “Meşâhir-i Hükemâdan “Plutarque”ın Bir Makâle-i Meşhûresi”, 1299, C.1, c.1, s.21-26¹⁰

Ziya Paşa, “Bu Makaleye Karşı Ziya Paşanın Yazdığı Reddiye”, 1299, C.1, c.1, s.26-32

Birinci Cild, Cüz 2

Mustafa Reşid, “Hazân”, 1299, C.1, c.2, s.33-35

Nikolaki Efendi, “Fıkrâ”, 1299, C.1, c.2, s.35-38¹¹

Lütfi Bey, “Göz Yaşı”, 1299, C.1, c.2, s.38-40¹²

Mihalaki, “Balıkçılar”, 1299, C.1, s.40-43¹³

Mihalaki, “Polyphemos”, 1299, C.1, c.2, s.43-46¹⁴

³ Bu makâle hakîm-i müşarünileyhin “Livre de la nature” nâmındaki kitâbından intihâp ve tercüme edilmiştir. Mütercimi Yorgi Velsamidi?.

⁴ Âtîdeki şarkı Victor Hugo’nun bir mecmûa-i eşârında görülerek nesren tercüme edilmiştir.

⁵ Fransızcadan mütercemdir.

⁶ Napoleon, Darwin, Bichat ve Voltaire’den tercüme de var.

⁷ Bu ibâreyi bir çocuğun mezar taşına hakk olunmak için ale’l-fevr takrir eylemişim. Bu mecmûaya derc güzelliği için değil asâr-ı hakîrânemden madûd bulunduğu içindir.

⁸ Âtîdeki mektûbu Edirne’de bulunan ehibbâdan bir zâta yazmış idim.

⁹ Tribune gazetesinden bir haber.

¹⁰ Bu makale Ziya Paşa merhûm tarafından tercüme olunmuştur.

¹¹ Bu neşîde Victor Hugo’nun mecmûa-i eşârından görülerek muhterem refikimiz Nikolaki Efendi hazretleri tarafından tercüme ve ihdâ buyrulmuştur

¹² Bu makâle Voltaire’in asârından olup tahrîrât-ı hâriciyye kalem-i mütehâyizan hulefâsından izzetlü Lütfi Beyefendi tarafından tercüme ve ihsân buyurulmuştur.

¹³ Bu makâle Yunan meşâhir- i şuarasından Theocritus’un asârından intihâp ve tercüme edilmiştir.

¹⁴ Bu makâle de Theocritus’un asârından intihâp ve tercüme edilmiştir.

Tahrirât-ı Hâriciyye Hulefâsından Lütî, "Astroloji Yani İlm-i Nücum Hakkında Voltaire'in Bir Makâlesi", 1299, C.1, c.2, s.46-50

"Victor Hugo'nun Bir Neşidesinin Tercümesi" 1299, C.1, c.2, s.50-51

"Atıfdeki Fıkra Fransız Gazetelerinde Görüldü", 1299, C.1, c.2, s.51-52

Ziya Paşa Merhûmun Reddiyesinden Mâbad, 1299, C.1, c.2, s.52-56

Hikemî ve Edebî Bazı Mülâhazât, 1299, C.1, c.2, s.57-59

Yorgi Velsamidi?, Solucanlar, 1299, C.1, c.2 s.59-62

Besim Ömer ve Yorgaki Velsamidi?, "Fasl-ı Evvel: Tabiat ve İlim", Malûmat-ı İlmiyye, 1299, C.1, c.2, s.63-64¹⁵

Birinci Cild, Cüz 3

Yorgaki Efendi, "Resâil-i Mevkûtenin Muhassenâtı", 1299, C.1, c.3, s. 65-71¹⁶

Tahrirât-ı Hâriciyye Kalemi Hulefâsından Lütî, "Nedâmet ve Vicdân", 1299, C.1, c.3, s.72-74¹⁷

Victor Hugo, "Çiçek-Kelebek", 1299, C.1, c.3, s.74-75

"İsterim", 1299, C.1, c.3, s.75-76¹⁸

Plutarque, "Aşk", 1299, C.1, c.3, s.76-77

Yorgi Velsamidi?, "L'Astronomie Populaire", 1299, C.1, c.3, s.77-81¹⁹

Yorgi Velsamidi?, "Solucanlara Dâir Olan Makâlenin Bakîyyesi", 1299, C.1, c.3, s.81-83

Kemâl Bey, "Kıta", 1299, C.1, c.3, s.83²⁰

Mustafa Reşid, "Bendeniz de Tasvîr İçin bu İbâreleri Yazmıştım", 1299, C.1, c.3, s.83-84

¹⁵ İki sene mukaddem mekteb-i tıbbiyye-i şâhâne şâkirdânı ser-firâzânından Besim Ömer ve Yorgi Velsamidi? Efendiler "Huxley" in "Ulum üzerine malûmat-ı ibtidâiyye" nâmında kitabını esâs ittihâz ederek tahrir eyledikleri eseri mecmûamıza ihdâ buyurduklarından bu cüzden itibâren kârîin-i kirâm hazerâtına arz edeceğiz.

¹⁶ Bu makâleyi müdde-i umumî muavinlerinden ve – edebiyat-ı Osmaniyye nokta-i nazarınca- mensûb oldukları millet içinde emsâli nâdir olan erbâb-ı kalemden Yorgaki Efendi hazretleri irsâl buyurmuşlardır.

¹⁷ Bu makâle Fransa'nın meşhûr şâirlerinden olan Chateaubriand'ın asarından intihâb ve tercüme edilmiştir.

¹⁸ Kozmoz'da görülmüştür.

¹⁹ Âtîdeki makâle Camille Flammarion'un *L'Astronomie Populaire* nâmındaki kitabından intihâb ve tercüme olunmuştur.

²⁰ Atûfetlü Kemal Beyefendi hazretleri bundan evvel- şimdi dâmâd-ı âlîleri olan – Rifat Beyefendiye verdiği tasvirlerinin altına şu kıtayı tahrir buyurmuşlar.

Tahrirât-ı Hâriciyye Kalemî Hulefâsından Lütfî, “Giton ile Phédon Yâhud Zengin ile Fakir”, 1299, C.1, c.3, s.84-87²¹

Adliye Nezareti Umûr-ı Hukûkiyye Kalemî Hulefâsından Said, “Aynen Varaka”, 1299, C.1, c.3, s.87

Mustafa Reşid, “Cevâb”, 1299, C.1, c.3, s.88

Yorgi Velsamidi?, “Tütünün Mazarratından Kurtulmak İçin Bir Tedbîr”, 1299, C.1, c.3, s.88-89

Meşâhîr-i Eslâftan Sırrı Mustafa Hazretlerinin Bir Gazeli ve Tercümesi 1299, C.1, c.3, s.90²²

“Şâir-i Meşhûr Hersekli Hikmet Beye Mesned Bir Gazeldir”, 1299, C.1, c.3, s.90

“Edebî ve Hikemî Emsâlden Bazı Tercümeler”, 1299, C.1, c.3, s.91-92

“Malûmat-ı İlmiyyeden Mâbad”, 1299, C.1, c.3, s.92-96

Birinci Cild, Cüz 4

Mustafa Reşid, “Bir Feylesofun Tenezzühü”, 1299, C.1, c.4, s.97-100

Yorgaki, “Terbiyye-i Etfâl”, 1299, C.1, c.4, s.100-105²³

Kemâl Bey, “Beyt”, 1299, C.1, c.4, s.105-106²⁴

Kemâ Bey, “Kıta”, 1299, C.1, c.4, s.106²⁵

Talat, “Feryâd”, 1299, C.1, c.4, s.106-109²⁶

Muallim Naci, “Aynen Varaka”, 1299, C.1, c.4, s.110-111

Mustafa Reşid, “Cevâb”, 1299, C.1, c.4, s.111-112

Doktor Hüseyin İhsan Efendi, “Voltaire’in Tabâbeti”, 1299, C.1, c.4, s.112-113²⁷

“İntizâr”, 1299, C.1, c.4, s.113-116²⁸

Schiller, “Raks”, 1299, C.1, c.4, s.116-118

²¹ “La Bruyère” den mütercemdir.

²² Arapça-Türkçe

²³ Bu makâle “Plutarque”ın asârından intihâb ve bazı yerleri cüzice tenkîh edilerek tercüme olunmuştur. müdde-i umumî muavinlerinden Yorgaki.

²⁴ Atûfetlü Kemâl Beyefendi hazretleri merhum Ziyâ Paşa ile beraber çıkartmış olduğu tasvîrini Mahmûd Celâl Beyefendiye verdiği sırada bil-bedâhe şu beyti söylemiş ve tasvîrin arkasına tahrîr buyurmuşlardır.

²⁵ Bu kıtayı da Ebüzzîya Tefvîk Efendiye verdiği tasvîrinin altına yazmış

²⁶ Bir neşîde-i manzumenin nesren tercümesidir.

²⁷ Doktor Hüseyin İhsan Efendi tarafından tercüme ve irsâl buyurulmuştur.

²⁸ Bu neşîde “Schiller”in asârından mütercemdir.

“Malûmât-ı İlmiyyeden Mâbad”, 1299, C.1, c.4, s.118-124

“İhtiyâtsizlik Nedâmeti İntâc Eder”, 1299, C.1, c.4, s.124- 126²⁹

“Bir Hasîs İle İşçisi Arasında Muhâvere”, 1299, C.1, c.4, s.126

“Jean Jacques Rousseau’nun “Les Confessions” Nâm Kitâbında Görülmüştür”, 1299, C.1, c.4, s.126-127

“Kuyruklu Yıldız’ın Güneş Üzerine Sukûtu”, 1299, C.1, c.4, s.127-128

“İhtâr-ı Mahsus”, 1299, C.1, c.4, s.128

Birinci Cild, Cüz 5

Yorgaki, “Yaprak”, 1299, C.1, c.5, s.129-134

Mustafa Reşid, “Teşrihâneyi Temâşa”, 1299, C.1, c.5, s.135-137

K (ef). Murad, “Çerkes Raksı”, 1299, C.1, c.5, s.137-141

Hüseyin Hulki, “Aynen Varaka”, 1299, C.1, c.5, s.141-142

Mustafa Reşid, “Cevab”, 1299, C.1, c.5, s.142

Hüseyin Hulki, “Ahlâkın Tesirâtı”, 1299, C.1, c.5, s.142-144

Hüseyin Hulki, “İstidrâd”, 1299, C.1, c.5, s.144-145³⁰

Hüseyin Hulki, “Nebâtatta His ve Hareket”, 1299, C.1, c.5, s.145-149

Hüseyin Hulki, “Bir Fıkra-i Târihiyye”, 1299, C.1, c.5, s.149-150

Hüseyin Hulki, “Masûm”, 1299, C.1, c.5, s.150-151³¹

Keza “Akşam Üstü”, 1299, C.1, c.5, s.151-152³²

Hüseyin Hulki, “Victor Hugo’nun Asârından”, 1299, C.1, c.5, s.152-153

Hüseyin Hulki, “Hikmet-i Tabîyye Sûal ve Cevâb”, 1299, C.1, c.5, s.153-156

Ahmed Hamdi, “Edebiyât”, 1299, C.1, c.5, s.157-159³³

²⁹ Victor Hugo yirmi sekiz yaşında iken “Hernani” nâmında dramı telif ve tiyatrodâ temâşa ettikten sonra Fransa’nun eyalet-i şimaliyyesinde seyâhat etmek üzere şimendifere biner. O vagonda bir de şöyle bir vaka zuhur eder.

³⁰ Bu iddiâmızın ispatı beynimizde meşhur olan “Sûret sîrete uymaz” durub-ı meselini çürütecekmiş! Olsun çürütsün! Ulûm-u cedîde ve medeniyet-i hazıra Garbde, asırlarca küremizin güyâ etrafında tâvaf eder zan olunan bunca mükevvenât-ı semâvîyeyi yollarından alıkoyarak durdurttu.

³¹ Fransızcadan mütercemdir.

³² Fransızcadan mütercemdir.

³³ Encümen-i teftiş ve muayene riyâsetine şeref-bahşa faziletli Ahmed Hamdi Efendi hazretleri “ Medhâl-i İnşâ” ünvanıyla yeni bir kitâb telif ve neşr ve bir nüshasını da idârehânemize irsâl buyurmuş olduğundan ser-âpâ nazar-ı tedkikten geçirdik. Müellif-i meşârünileyh hazretlerinin şan-ı fazileti, bizim gibi âcizlerin

“Ricâ”, 1299, C.1, c.5, s.160

“İhtâr”, 1299, C.1, c.5, s.161

Birinci Cild, Cüz 6

Baş Müdde-i Umûmi Muavinlerinden Yorgaki, “Terbiye-i Etfâl”, 1299, C.1, c.6, 161-166³⁴

Mustafa Reşid, “Bir Çiçeğin Nâlesi”, 1299, C.1, c.6, s.167-169

“Kelebek”, 1299, C.1, c.6, s.170-171³⁵

“Kıskaç”, 1299, C.1, c.6, s.171-173³⁶

“Sol Elin Arzuhâli”, 1299, C.1, c.6, s.173-175³⁷

“Âtîdeki Neşîde Victor Hugo’nun Mecmûa-i Eşârından Müntehabdır”, 1299, C.1,c.6, 176

Edhem Paşazâde Ömer Saci, “Hayâtın Sürati”, 1299, C.1, c.6, s.176-178

Tahsîn Bey, “Kasîde”, 1299, C.1, c.6 s.178-190³⁸

“Takriz”, 1299, C.1, c.6, s.190-191

“İlân”, 1299, C.1, c.6, s.191

“Mütenevvia”, 1299, C.1, c.6, s.191-192

“Tashih”, 1299, C.1, c.6, s.192

“İhtâr”, 1299, C.1, c.6, s.192

Birinci Cild, Cüz 7

Yorgaki, “Târih-i Kadîmden Bir Sahîfe”, 1299, C.1, c.7, s.193-201

Mustafa Reşid, “Fakr, Şitâ”, 1299, C.1, c.7, s.202-203

“İlan”, 1299, C.1, c.7, s.203-204

“Meâl-i Ebyât”, 1299, C.1, c.7, s.205-206

tedkîkâtına ihtiyâc derecelerinden âli olduğu için o hûsusda tediben ihtiyâr-ı sükût eder ve kitâb-ı mezkûre zeyl ve hâtîme olarak “Edebîyat” ser-levhasıyla yazmış oldukları makâleyi teberrûken mecmuamıza nakl ve derce müsâraat eyleriz.

³⁴ Mâbad an-cüz 4 sahîfe 100

³⁵ Rumca *Kozmoz* dergisinden iktibas edilen bu eser Kosta Velafon’a aittir

³⁶ Rumca *Kozmoz* dergisinden iktibas edilen bu eser Kosta Velafon’a aittir.

³⁷ Rumca *Kozmoz* dergisinden iktibas edilen bu eser Benjamin Franklin’dan mütercemdir.

³⁸ Bu kaside esbak’ül şeref merhum Tahsîn Beyindir.

Hüseyin Halefî, "Ahlâkın Tesirâtı", 1299, C.1 c.7, s.206-209³⁹

Feyzi Efendi, "Gazel", 1299, C.1, c.7, s.209-210⁴⁰

"Hikemî ve Edebî Bazı Mülâhazât", 1299, C.1, c.7, s.210-213

Cenar Bey, "Alet-i Hendsiyyeye Mürâcat Etmeksizin Cihet Tayîni (Şems Vâsıtasıyla Tayîn-i Cihet)", 1299, C.1, c.7, s.214-216⁴¹

"Bülbül ile Tavus", 1299, C.1, c.7, s.216-217

Fazlı Necib, "Kelebek", 1299, C.1, c.7, s.217-218⁴²

François Coppée, "Bir Alîlin Heykeli", 1299, C.1, c.7, s.218-224⁴³

"İhtâr", 1299, C.1, c.7, s.224

Birinci Cild, Cüz 8

Baş Müdde-i Umûmi Muavinlerinden Yorgaki, "Adâb-ı Münâzara", 1299, C.1, c.8, s.225-228⁴⁴

Mustafa Reşid, "Birinci Mektûb, Ömrümün Üç Ayı", 1299, C.1, c.8, s.229-232

"Bir Mükâfât-didenin Açlıktan Vefatı", 1299, C.1, c.8, s.233-237

Taşkendî, "Elmas", 1299, C.1, c.8, s.241⁴⁵

"Malûmat-ı Fenniyye", 1299, C.1, c.8, s.242-244

"Meşâhirin Bazı Ahvâl-i Acayibeleri", 1299, C.1, c.8, s.245-251

"Letâif", 1299, C.1, c.8, s.251-252

"Bir Alîlin Heykeli", 1299, C.1, c.8, s.253-256

"İhtâr", 1299, C.1, c.8, s.256

Birinci Cild, Cüz 9

Mustafa Reşid, "İkinci Mektûb", Ömrümün Üç Ayı, 1299, C.1, c.9, s.257-263

³⁹ Mâbad an-cüz 5 sahife 140

⁴⁰ Bu gazeli, Mekteb-i Sultânî muallimlerinden ve ser-âmedân-ı şuarâdan izzetlü Feyzi Efendi irsâl buyurmuşlardır.

⁴¹ Bu makâleyi İtfaiye alâyı erkânından ve ihvanımızdan Kolağası rıfatlü Cenat Beyefendi Fransızcadan tercüme ve irsâl buyurmuşlardır.

⁴² Bu makâle "Fazlı Necib" imzâsıyla Selanik'ten gönderilmiştir.

⁴³ Fransa meşâhir-i üdebasından François Coppée'nin asârından müntehab bir hikâye-i latîfedir.

⁴⁴ La Rochefoucauld

⁴⁵ Bu makâle, fuzûladan ve ihvanımızdan olup "Taşkendî" lakabıyla maruf olan zât-ı alâ-kadr tarafından gönderilmiştir.

- Yorgaki, "Malûmât-ı Fenniyye", 1299, C.1, c.9, s.263-265
- Yorgaki, "Mülâhazât-ı Meşâhir", 1299, C.1, c.9, s.265-267
- Yorgaki, "Meşâhirin Bazı Ahvâl-i Acayibeleri", 1299, C.1, c.9, s.267-271
- Yorgaki, "Balon Vâsıtasıyla Seyâhat", 1299, C.1, c.9, s.272-276⁴⁶
- Muallim Naci, "Bir Hasta Lisânından", Kıta, 1299, C.1, c.9, s.276
- Ahmed, "Şefkat ve Tahassür", 1299, C.1, c.9, s.276-278⁴⁷
- "İlân", 1299, C.1, c.9, s.278-279⁴⁸
- Bereketzâde Mektebli Kâzım, "Tercüme Mektûb", 1299, C.1, c.9, s.279-283⁴⁹
- François Coppée, "Bir Alîlin Heykeli", 1299, C.1, c.9, s.283-288
- "İhtâr", 1299, C.1, c.9, s.288

Birinci Cild, Cüz 10

- Baş Müdde-i Umûmi Muavinlerinden Yorgaki, "Gece Nûrdur", 1299, C.1, c.10, s.289-298⁵⁰
- Feyzi Efendi, "Gazel", 1299, C.1, c.10, s.298-299⁵¹
- Namık Kemal, "Kıta", 1299, C.1, c.10, s.299
- Meşhûr Hoca Nâili, "Kıta", 1299, C.1, c.10, s.299-300
- Kıta, 1299, C.1, c.10, s.300⁵²
- İzmirli Edhem, "Şûle", 1299, C.1, c.10, s.300-305⁵³
- Mustafa Reşid, "Üçüncü Mektub", Ömrümün Üç Ayı, 1299, C.1, c.10, s.305-310
- Yorgaki, "Ulûm ve Fünûn Beyninde Muhâvere", 1299, C.1, c.10, s.310-315

⁴⁶ Fransa baloncularından meşhur Joseph Joubert nâm zât balon vasıtasıyla icrâ ettiği seyâhate dâir malûmât-ı âtiyyeyi neşr eylemiştir.

⁴⁷ Madame de Sevigné'nin kerimesi Madame de Grignan'a yazdığı mektûbun tercümesidir.

⁴⁸ Selanik'te "Gonca-i Edeb" ünvanıyla bir risâle-i mevkûte neşr olunmağa başlamış ve bir nüshası da taraf-ı âcizânemize gönderilmiştir. Resâil-i mevkûtenin fevâidi herkeşçe müsellemler olduğundan vilâyet-i sâirede bulunan erbâb-ı kalemde böyle birer gonca husûle getirirler ise memâlik-i osmaniyye dahi az vakit içinde "Gülzâr-ı Maarif" itlâfına istihkâk kesb eder. Gonca-i Edeb muharrirleri! Çalışınız ki goncanızın kokusu vatanı tatîr etsin.

⁴⁹ Zevcesini ve kendisini telef etmesini tasvîr eden bir bedbahtın (Jean) nâm kızının sütinesine ve hâmiyyesi bulunan bir âlicenâb kâdına gönderdiği mektûbların tercümesidir.

⁵⁰ Meşhûr (Fontenelle) "Kesret-i Avâlim" (*Entretiens sur la pluralité des mondes*) nâmında neşrettiği yeni eser-i ber-güzidesinden tercümedir.

⁵¹ Meşâhir-i şuarâ-yı asrdan Feyzi Efendi hazretlerinin gönderdikleri gazeldir.

⁵² Bu kıta da Arapçadan Tercüme Olunmuştur.

⁵³ Mekteb-i tibbiyye-i mülkiye hikmet-i kimyâ sabık şâkirdânından İzmirli Edhem

François Coppée, "Bir Alilin Heykeli", 1299, C.1, c.10, s.316-320

Birinci Cild, Cüz 11

Mustafa Reşid, "Dördüncü Mektûb", Ömrümün Üç Ayı, 1299, C.1, c.11, s.321-326

Mustafa Reşid, "Beşinci Mektûb", Ömrümün Üç Ayı, 1299, C.1, c.11, s.326-330

Mustafa Reşid, "Altıncı Mektûb", Ömrümün Üç Ayı, 1299, C.1, c.11, s.330-335

Ali Ruhî, "Gazel", 1299, C.1, c.11, s.335-336⁵⁴

Feyzi Efendi, "Gazel", 1299, C.1, c.11, s.336-337

Gündühzâde Ahmed Bey, "Hutut-ı Muvâsala", 1299, C.1, c.11, s.337-40⁵⁵

Uşşakîzâde Mehmed Halid, "Volkanlar", İzmirden, 1299, C.1, c.11, s.340-345

Süleymaniyelizâde Mehmed Tahir, "Kutb'ul Arîfin", 1299, C.1, c.11, s.345-346⁵⁶

"Gül", 1299, C.1, c.11, s.347-350

"Pune", 1299, C.1, c.11, s.350-352

Birinci Cild, Cüz 12

Mustafa Reşid, "Şetâret", 1299, C.1, c.12, s.353-355

Hersekli Arif Hikmet, "Gazel", 1299, C.1, c.12, s.355-356

Çerkes Edhem, "Nehirler", 1299, C.1, c.12, s.356-361

Gündühzâde Ahmed, "Yanar Dağlara Dâir Malûmat-ı Muhtasar", 1299, C.1, c.12, s.361-364

Gündühzâde Ahmed, "Hutut ve Muvasale", 1299, C.1, c.12, s.365-368

A. Ragıb, "Amerika Sahrâlarında Latîf Bir Gecenin Temâşası", 1299, C.1, c.12, s.368-369⁵⁷

Murad Bey, "Victor Hugo'nun Bir Manzûmesi", 1299, C.1, c.12, s.370-372⁵⁸

Yorgaki, Emsâl, 1299, C.1, c.11, s.372-378

Uşşakîzâde Mehmed Halid, "İzlanda ve Gayzerler", 1299, C.1, c.12, s.378-382

⁵⁴ Şahin Beyzâde Said Beyin gazelini tanzîren şâir-i meşhûr Ali Ruhî Beyefendinin tanzîm buyurdıkları gazeldir.

⁵⁵ Bu makâleyi piyâde binbaşılardan ve ümerâ-yı çerakiseden Gündühzâde Ahmed Beyefendi göndermiştir.

⁵⁶ Abdulkadir Geylani Hazretlerinin tercüme-i hâlleri

⁵⁷ Ünvanıyla Fransızcadan mütercem makâlenin bu parçası intihâb olunmuştur.

⁵⁸ Mekteb-i hukûk talebesi Murad Beyefendi tarafından tercüme olunmuştur.

Mustafa Reşid, "Tarabyadan Mektûb", 1299, C.1, c.11, s.382-384⁵⁹

Birinci Cild, Numara 13

Mustafa Reşid, "İfâde-i Mahsûsa", 1300, C.1, Nu.13, s.385

Kemâl Bey'in Mektûbu, 1300, C.1, Nu.13, s.385-386⁶⁰

Kemâl, "Kıta", 1300, C.1, Nu.13, s.387

Muallim Naci, "Victor Hugo'nundur", 1300, C.1, Nu.13, s.387⁶¹

Kemâl Bey, "Kıta", 1300, C.1, Nu.13, s.387⁶²

Kemâl, "Kıta", 1300, C.1, Nu.13, s.387

Kemâl, 1300, C.1, Nu.13, s.387

Tâlib, 1300, C.1, Nu.13, s.387

Kemâl, 1300, C.1, Nu.13, s.387

Kelîm, 1300, C.1, Nu.13, s.387

Klişe Resim, 1300, C.1, Nu.13, s.388

Klişe Resim, 1300, C.1, Nu.13, s.389

Kemâl, 1300, C.1, Nu.13, s.390

Ziyâ Paşa, "Kıta", 1300, C.1, Nu.13, s.390⁶³

Kemâl, "Kıta", 1300, C.1, Nu.13, s.390

"Emsâl", 1300, C.1, Nu.13, s.390-391

Mustafa Reşid, "Balıkçı Kızı", 1300, C.1, Nu.13, s.391-392

Mustafa Reşid, "Bir Cinayet Mahkemesinin İddiânâmesi", 1300, C.1, Nu.13, s.392

Birinci Cild, Numara 14

Beşir Fuad, "Feylesof", 1300, C.1, Nu.14, s.393⁶⁴

⁵⁹ Bu mektubu Tercüman-ı Hakikat gazetesi neşr etmiş idiyse de gazete nüshaları ziya ve teleften masun olmadığı için (değersizliğiyle beraber) şu mecmuada mahfûz bulunmasını arzu eyledim

⁶⁰ Midilli mutasarrıfı atüfeli Kemâl beyefendi hazretlerinin mukaddemâ Beyrut'ta teşkil eden (Makâsîd-ı Hayriyye) cemîyyetine göndermiş oldukları mektubun sûretidir.

⁶¹ Fransızcaya aşinâ olanlar bu tercümenin aslı kadar âli ve selis olduğunu itirâf ederler.

⁶² Kemâl Beyefendi ehîbbâsından bir zâta gönderdiği mektûba şu kıtayı sernâme ittihâz etmiştir.

⁶³ Merhûm Ziya Paşa bir resminin altına şu kıtayı yazmış.

⁶⁴ Âtîdeki dört makâleyi ser-âmedân-ı ezkirâ-yı asırdan (Beşir Fuad) Beyefendi İngilizceden tercüme buyurmuşlardır.

Beşir Fuad, "Dara'nın Heraklitos'a Cevâbı", 1300, C.1, Nu.14, s.393-394

Beşir Fuad, "Sokrates'in Nutku", 1300, C.1, Nu.14, s.394-395

Beşir Fuad, "Anaksagoras", 1300, C.1, Nu.14, s.395

Uşakîzâde Mehmed Halid, "Fakire?", 1299, C.1, NU.14, s.395-399

"Levha", 1300, C.1, NU.14, s.397

"Levha", 1300, C.1, NU.14, s.398

Mustafa Reşid, "Teşekkür Yazısı", 1300, C.1, NU.14, s.399

Günduhzâde Ahmed, "Hareket-i Arz", 1300, C.1, NU.14, s.399-400

"İhtâr", 1300, C.1, NU.14, s.400

"İtizâr", 1300, C.1, NU.14, s.400

Yusuf Ziya, "Emsâl", 1300, C.1, NU.14, s.400⁶⁵

Birinci Cild, Numara 15

Beşir Fuad, "Kalb", 1300, C.1, Nu.15, s.401-403⁶⁶

Beşir Fuad, "El-Hazan", 1300, C.1, Nu.15, s.403⁶⁷

"Levha", 1300, C.1, Nu.15, s.404⁶⁸

"Levha", 1300, C.1, Nu.15, s.405⁶⁹

"Adî Tuz", 1300, C.1, Nu.15, s.406-407⁷⁰

Uşakîzâde Mehmed Hâlid, "İsviçre Çağlayanları", 1300, C.1, Nu.15, s.407-408

"İlân", 1300, C.1, Nu.15, s.408⁷¹

"Emsâl", 1300, C.1, Nu.15, s.408

⁶⁵ Fransızcadan tercüme olunmuştur.

⁶⁶ (Schmidt von Lübeck). Almancadan mütercemdir. Mütercimi Beşir Fuad. Cismimizin en mühim bir uzvu olan "kalb" hakkındaki şu makâle ile envâr-ı zekâyı tenvir buyurduklarından dolayı Beşir Fuad Beyefendiye suret-i fevkâlâdede teşekkürler ederiz. (Mustafa Reşid)

⁶⁷ (Ebu Ali El-Hasan Bin El-Hazan) riyâziyyûnun hakikaten mümtâz ve serfirâzdan olup miladın on birinci asrı evâilinde muammer idi. (Louis- Târih-i Felsefe)

⁶⁸ Hz. İsa zamânında dül bir kadının mecmû-ı serveti olan iki iki pulu, fakîrâne para toplamak için kilisesine konulan sandığa attığı musavverdir.

⁶⁹ Haylâz Çocuk

⁷⁰ Bu makâleyi mektub-ı bahriyye şâkirdânından Beykozlu Necib Efendi İngilizceden tercüme ve mecmûamıza hediye eylemiştir.

⁷¹ Vücûdu, erbâb-ı öaarifisn iftihârı olan Ahmed Hamdi Efendi hazretlerinin tahrîr etmekte olduğunu mukaddemâ tebşîr eylediğimiz seyâhatnâmeleri bu kere zînet bahşa-yı mevki intişâr olmuştur.

Birinci Cild, Numara 16

Beşir Fuad, "Kalb", 1300, C.1, Nu.16, s.409-411

"Taziyet-nâme", 1300, C.1., Nu.16, s.411-415⁷²

"Şefkat-i Hâherâne", Levha, 1300, C.1, Nu.16, s.412

"Londra Sokaklarını Süpüren Çocuklar", Levha, 1300, C.1, Nu.16, s.413

"Nutuk", 1300, C.1, Nu.16, s.415-416⁷³

Birinci Cild, Numara 17

Mustafa Reşid, "Dilenci Kız", 1300, C.1, Nu.17, s.417-418

"Nasihah", 1300, C.1, Nu.17, s.418-419⁷⁴

Beşir Fuad, "Kalb Makâlesinden Mâbad", 1300, C.1, Nu.17, s.419-423

"Levha", 1300, C.1, Nu.17, s.420

"Levha", 1300, C.1, Nu.17, s.421

Muallim Naci, "Ninni", 1300, C.1, Nu.17, s.424

Birinci Cild, Numara 18

Mustafa Reşid, "Benim Bülbulüm", 1300, C.1, Nu.18, s.426

Doktor İbrahim Şevki, "Bir Varaka", 1300, C.1, Nu.18, s.426

"Mükellef Bulduğumuz Kânûn-ı Faaliyet", 1300, C.1, Nu.18, s.426-432

Levha, 1300, C.1, Nu.18, s.428

Levha, 1300, C.1, Nu.18, s.429

Beşir Fuad, "Kalbin Mâbadı", 1300, C.1, Nu.18, s.430-432

Birinci Cild, Numara 19

Mustafa Reşid, "İfâde-i Mahsûsa", 1301, C.1, Nu.19, s.433

Mustafa Reşid, "Dilenci Kız", 1301, C.1, Nu.19, s.433-435

Beşir Fuad, "Kalb Makâlesinden Mâbad", 1301, C.1, Nu.19, s.435-437

⁷² Safvet Paşa merhûmun mahdûm-ı âlileri hâriciyye mektupçusu atufetlü Refet Beyefendi hazretlerine Halep mektupçusu tarafından saadetlü İzzet Efendi Hazretleri tarafından gönderilen taziyet-nâmenin sûretidir.

⁷³ "Şemsü'l Maarif" mektebinin ders nazır Nâdir Efendi Hazretleri tarafından hediye buyurulmuştur.

⁷⁴ Konya mektupçusu saadetlü Nâzım Beyefendi hazretlerindir.

Mehmed Şahtahtlı, "Nâkusname", 1301, C.1, Nu.19, s.437-441⁷⁵

Uşşakîzâde Mehmed Halid, "Büyük Vâlide" (Victor Hugo), 1301, C.1, Nu.19, s.441-442

"Soytarı (facia 5 fasıl)", 1301, C.1, Nu.19, s.442-448⁷⁶

Birinci Cild, Numara 20

Mustafa Reşid, "Dilenci Kız", 1301, C.1, Nu.19, s.449-450

"Tiyatrodan", 1301, C.1, Nu.20, s.450-464

Birinci Cild, Numara 21

Mehmed Ş., "Rousseau, Schiller'in Asâr-ı Manzûmesindedir", 1301, C.1, Nu.21, s.465

Menemenlizâde Tâhir, "Feryâd", 1301, C.1, Nu.21, s.465-466⁷⁷

Mustafa Reşid, "Kalb", 1301, C.1, Nu.21, s.467-468

"Tiyatrodan", 1301, C.1, Nu.21, s.468-480

Birinci Cild, Numara 22

Mustafa Reşid, "Bir Sandal Âlemi", 1301, C.1, Nu.22, s.481-483

Fazlı Necib, "Büyük Valide İçin", 1301, C.1, Nu.22, s.483-485⁷⁸

"Tiyatrodan", 1301, C.1, NU.22, s.485-486-496

Birinci Cild, Numara 23

Mustafa Reşid, "Fukarâ Tarafından Zenginlere", 1301, C.1, Nu.23, s.497

Vehbi Bey, "Hulya", 1301, C.1, Nu.23, s.497-498⁷⁹

Sabatiye, "Gülbün ile Zambak", 1301, C.1, Nu.23, s.498

Selanikli Fazlı Necib, "Kıış-Sadaka", 1301, C.1, Nu.23, s.498-500⁸⁰

⁷⁵ Almanya meşâhir-i şuarâsından "Schiller" in enfes eş'ârından.

⁷⁶ Victor Hugo'nun en ziyâde meşhûr olan şu eseri Beşir Fuad Beyefendi hazretleri tarafından tercüme ve hediye buyurulmuştur.

⁷⁷ Âtidedeki manzûme, Menemenlizâde Tahir Beyefendinin yazmakta oldukları tiyatroşundan alınmış parçasıdır.

⁷⁸ Âtidedeki makâleyi Selanik'te bulunan Fazlı Necib Efendi Fransızcadan tercüme ve mecmûamıza hediye buyurmuşlardır.

⁷⁹ Âtidedeki manzûmeyi, devletlü Münif Paşa hazretlerinin mahdûm-ı âlileri Süleyman Vehbi Beyefendi tanzîm ve mecmûamıza hediye buyurmuşlardır.

⁸⁰ Âtidedeki makâleyi, Selanikli Fazlı Necib Efendi Victor Hugo'nun mecmûa-i eş'ârından intihâb ve tercüme ederek tab ve neşr olmak üzere darsaadette bulunan bir zâta göndermiş, mûmâileyh de Envâr-ı Zekâ'ya hediye etmiştir.

Rasim, Mazi, 1301, C.1, Nu.23, s.498-500⁸¹

“Lamartine’in Bir Sözü”, 1301, C.1, Nu.23, s.500

“Tiyatrodan”, 1301, C.1, Nu.23, s.500-508

Beşir Fuad, “Kalb”, 1301, C.1, Nu.23, s.509-512

Beşir Fuad, “Bedreka-i Fransevî”, 1301, C.1, Nu.23, s.512

Birinci Cild, Numara 24

Mustafa Reşid, “İfâde-i Mahsûsa”, 1301, C.1, Nu.24, s.513

Mustafa Reşid, “Ne Hazîn Manzara”, 1301, C.1, Nu.24, s.513

Selanikli Fazlı Necib, “Oduncu”, 1301, C.1, Nu.24, s.513-516

Ohannes, “Bir Garibin Figânı”, 1301, C.1, Nu.24, s.516-517

E. Emin, “Balıkçıyı İntizâr”, 1301, C.1, Nu.24, s.517-518⁸²

Beşir Fuad, “Kalbden”, 1301, C.1, Nu.24, s.518-519

“Cümel-i Müntehabe”, 1301, C.1, Nu.24, s.519

Napoleon, “(Saint Helena) Menfâsında iken Waterloo Muhârebesi Hakkında Şunu Yazmış”, 1301, C.1, Nu.24, s.519-520

Beşir Fuad, “Da’ül-keleb”, 1301, C.1, Nu.24, s.520-521⁸³

Beşir Fuad, “Bahr-i Muhit Atlası? Vapurları”, 1301, C.1, Nu.24, s. 520-521

Beşir Fuad, “1871 Senesinde Muhârebe ve Commune Vâkıalarından Sonra Tevellüd Eden Çocuklar”, 1301, C.1, Nu.24, s.521-522

Beşir Fuad, “Hevâmm’ın Gaz Yağı İle İtlâfı”, 1301, C.1, Nu.24, s.522

Beşir Fuad, “1 Şişe Postası”, 1301, C.1, Nu.24, s.522-523⁸⁴

Beşir Fuad, “2 Saçların Büyümesine İklimin Tesiri”, 1301, C.1, Nu.24, s.523

Beşir Fuad, “3 Bitişik İkiz”, 1301, C.1, Nu.24, s.523-524

“İki Vâlîde”, 1301, C.1, Nu.24, s.523-524⁸⁵

“Tarih Düşürme”, 1301, C.1, Nu.24, s.524⁸⁶

⁸¹ Lamartinde’den mütercemdir.

⁸² Fransızcadan tercüme olunmuştur.

⁸³ *Proteus Science*’den mütercemdir.

⁸⁴ *Die Nature* nâm Almanca gazeteden müstahreaddir.

⁸⁵ Fransa şuâra-ı meşhûresinden Soulary’ nin aşârından mütercemdir.

⁸⁶ Hintli rifatlı Han Efendi harem-i hazret-i sadâretpenâhının vefâtı için şu târihi yazmış.

Çerkes İsmâil Paşazade Ali İhsân, "Kolize", 1301, C.1, Nu.24, s.524-525

"Letâif", 1301, C.1, Nu.24, s.525-526

Selanikli Fazlı Necib, "Sabâvet", 1301, C.1, Nu.24, s.526-527

Fazlı Necib, "Kitab-ı Hayât", 1301, C.1, Nu.24, s.527-528⁸⁷

Ali İhsan, "Bizon Yâhud Amerika Mandaları", 1301, C.1, Nu.24, s.528

"Merhûm Ziya Paşa Bir Fotoğrafının Altına Şu Kıtayı Yazmış", 1301, C.1, Nu.24, s.528

Derginin ilk cildinde Mustafa Reşid, Namık Kemal, Ziya Paşa, Menemenlizade Mehmed Tahir, Süleyman Vehbi, Lütfi Bey, Talat Bey, Ali Ruhi, Feyzi Efendi gibi isimlerin manzumeleri görülür. Bu örneklere bakıldığında yeni Türk şiirine örneklik edebilecek manzumelerin klasik zevkin tesiriyle kaleme alınmış manzumelerle birlikte dergide yer bulduğu görülür. Telif manzumelerin yanı sıra Victor Hugo, François Coppée, Schiller, Lamartine, Soulayr gibi Batılı şairlerden şiir çevirilerine yer verilirken, Rousseau, Voltaire, Theocitus, Plutarque, Napoleon, Darwin, Bichat, Huxley, Fontenelle, Schmidt von Lübeck, Camille Flammarrion, La Bruyère gibi isimlerden farklı içeriklerde makalelerin çevrildiği görülür. Dergiye makaleleri ve Hugo'dan çevirisi ile katkıda bulunan önemli bir isim de Uşşakîzâde Mehmed Halid'dir. Dergideki çeviri faaliyetleri yalnızca şiir ve makalelerden ibaret değildir. Derginin bu cildinde Fransız edebiyatından biyografi, hatırat ve mektup çevirileri de bulunur. Batı etkisindeki Türk edebiyatında bu edebî türlerin zaman sonra Batılı ölçülerde geliştiği görülecektir.

Batı edebiyatları etkisi altındaki bu çevirilerin yanı sıra dergide Süleymaniyelizâde Mehmed Tahir'in Abdulkadir Geylani tercüme-i hali, Sırrı Mustafa'nın Arapçadan çevrilen gazeli gibi örneklerle Doğu edebiyatı ürünleri de görmezden gelinmemiş olur. Bu durum yenileşme devrimizin "dualite"si ni de gösterir. İlk ciltte Rumca *Kozmoz* dergisinden çeviriler dikkat çeker. Bu çeviriler büyük ihtimalle derginin yazı heyetinde olan Yorgaki Efendiye ait olmalıdır.

İkinci Cild, Numara 25

Muallim Naci, "Ey Edîb!", 1301, C.2, Nu.25, s.529-530⁸⁸

Muallim Naci, "Kıta", 1301, C.2, Nu.25, s.530

Mustafa Reşid, "Flora", 1301, C.2, Nu.25, s.531-536

Mustafa Reşid, "Kim Bahtiyârdır?", 1301, C.2, Nu.25, s.537-538

⁸⁷ Lamartine'in eş'ârından mütercemdir.

⁸⁸ Muallim-i âlikadr hazret-i Naci'nin hediye ettiği şu iki manzûme-i nefise ile mecmûamın ikinci cildine başlamağa muvafık olduğum için kendimi bahtiyâr addederim.

Hüseyin Avni Efendi, "Şikeste-i Dil", 1301, C.2, Nu.25, s.539-543⁸⁹

"Victor Hugo'nun Bir Mütâlâası", 1301, C.2, Nu.25, s.544-553

M. Nadir, "Mütâlâa", 1301, C.2, Nu.25, s.553

Beşir Fuad, "Zengin Çocuğuyla Fakir Çocuğu", 1301, C.2, Nu.25, s.554-558

Rıza Bey, "Mektûb (13 Haziran 1300)", 1301, C.2, Nu.25, s.558-560⁹⁰

İkinci Cild, Numara 26

Mehmed Nâdir, "Shakespeare Bir Heykele Muhtac mıdır ?", 1301, C.2, Nu.26, s.561-565⁹¹

Hüseyin Avni Efendi, "Şikeste-i Dil", 1301, C.2, Nu.26, s.565-571

M. Nâdir, "Mütâlâadan Mâbad", 1301, C.2, Nu.26, s.572-574

Mehmed Tâhir, "Muteber Hânım, Birinci Fasil", 1301, C.2, Nu.26, s.575-584⁹²

Mehmed Nâdir, "Victor Hugo'nun Bazı Sözleri", 1301, C.2, Nu.26, s.584-586

Beşir Fuad, "Müddet-i Hazım", 1301, C.2, Nu.26, s.586-587

Mustafa Reşid, "Flora", 1301, C.2, Nu.26, s.588-592

İkinci Cild, Numara 27

Mehmed Nâdir, "Mirabeau", 1301, C.2, Nu.27, s.593-607⁹³

"Muteber Hânımdan Mâbad", 1301, C.2, Nu.27, s.607-614

Süleyman Vehbi, "Hazân", 1301, C.2, Nu.27, s.614-616

Selanikli Fazlı Necib, "Dudaklar, Kalp"⁹⁴, 1301, C.2, Nu.27, s.617

Kemal Bey, "Şarkı", 1301, C.2, Nu.27, s.618

Kemal Bey, "Kıta", 1301, C.2, Nu.27, s.619⁹⁵

Mustafa Reşid, "Kıta", 1301, C.2, Nu.27, s.620

⁸⁹ Âtîdeki makâleyi, medrese-i hayriyye ders nâzını Hüseyin Avni Beyefendi Hazretleri tercüme ve hediye buyurmuşlardır. Amerika meşâhir-i muharririnden "Washington Irving" in harfien tercüme olunmuş bir makâlesidir

⁹⁰ *Tercümân-ı Hakikat* heyet-i tahririyyesini teşkil eden üdebâ-ı kirâmdan Rızâ Beyefendi Hazretlerinin âtîdeki mektûbu bir takım efkâr-ı hakimânevi mühtevî bulunmakla beraber tarz-ı cedid-i edebin en lâtif, en âlf bir numûnesi olduğu için evlâd-ı vatanın enzâr-ı istifâdesine arzını vecîbeden addeylerim.

⁹¹ Victor Hugo'nun asârından mütercemdir.

⁹² Yevmiye defterinden müstahrec mektûblar. Almancadan tercüme olunmuştur

⁹³ Victor Hugo'nun asârından mücmelen tercümedir.

⁹⁴ Fransız şâirlerinden Delphine'in eşârından tercüme olunmuştur.

⁹⁵ Bu Kitayı Ziya Paşa Merhûm ile beraber çıkarttığı tasvirinin altına yazmış.

Hazret-i Feyzi, "Manzûme", 1301, C.2, Nu.27, s.620-621

Mustafa Reşid, "Flora", 1301, C.2, Nu.27, s.621-624

İkinci Cild, Numara 28

Mustafa Reşid, "Flora", 1301, C.2, Nu.28, s.625-630

Y.B, "Meğer O da Beni Seviyormuş", 1301, C.2, Nu.28, s.631-633

Avni, "Gazel", 1301, C.2, Nu.28, s.633

Ahmed Rasim, "Firavnun Kızı Lisânından Refikalarına Hitâb", 1301, C.2, Nu.28, s.634-635⁹⁶

"Mirabeau'dan Mâbad", 1301, C.2, Nu.28, s.636-645

"Muteber Hânımdan Mâbad", 1301, C.2, Nu.28, s.645-656

"Teşekkür", 1301, C.2, Nu.28, s.656

İkinci Cild, Numara 29

Said Beyefendi, "Nazîre", 1301, C.2, Nu.29, s.657-658⁹⁷

Eşref Paşa, 1301, C.2, Nu.29, s.658-659⁹⁸

Ahmed Rasim, "Çocuk", 1301, C.2, Nu.29, s.659⁹⁹

Mustafa Reşid, "Flora", 1301, C.2, Nu.29, s.660-668

Münif Paşazâde S. Vehbi, "Parisli Hânım", 1301, C.2, Nu.29, s.669-672¹⁰⁰

"Muteber Hânımdan Mâbad", 1301, C.2, Nu.29, s.672-681

Selanikli Fazlı Necib, "Sun'î Uyku", 1301, C.2, Nu.29, s.681-688¹⁰¹

İkinci Cild, Numara 30

Avni, "Hazret-i İmâm Ali'nin "Kerremallâhü Veche" Hazreti Hasan'a Bir Nasihati", 1301, C.2, Nu.30, s.689-691

Selanikli Fazlı Necib, "Çocuklarıma", 1301, C.2, Nu.30, s.691-699¹⁰²

⁹⁶ Victor Hugo'nun asârından

⁹⁷ *Tarîk* gazetesi başmuharriri saadetlü Said Beyefendi hazretleri tarafından hediye buyurulmuştur.

⁹⁸ Fahr'ül şuarâ devletlü Eşref Paşa hazretleri tarafından tenezzülen irsâl buyurulmuştur.

⁹⁹ Victor Hugo'nun asârından

¹⁰⁰ Léon Gozlan "Bir Parisli Karı Nasıl olur" ünvanıyla telif ettiği bir küçük kitâbda cemâl ve kemâl hususunda Paris kadınlarını dünyanın sair nisvânına bir sûret-i zarfânede tefevvuk ettirmiştir.

¹⁰¹ *La Soirée Littéraire* nâm Fransız mecmûa-ı mevkûtesinde (Adrienne Markes) imzâsıyla görülmüştür.

¹⁰² Victor Hugo'nun Asârından

Emrullah Ali, "Racine'in Bir Mektûbu", 1301, C.2, Nu.30, s.699-702¹⁰³

Mustafa Reşid, "Flora", 1301, C.2, Nu.30, s.699-702-707

Reşâd Bey, "Mülâkât", 1301, C.2, Nu.29, s.707-710¹⁰⁴

Münif Paşazâde, S. Vehbi, "Manzûme", 1301, C.2, Nu.30, s.710-711

Eb'ul Nefami Vassaf, "Gazel", 1301, C.2, Nu.30, s.712

Beykozlu Necib, "Alkol Yani İspirto", 1301, C.2, Nu.30, s.713-716¹⁰⁵

"Muteber Hânımdan Mâbad", 1301, C.2, Nu.30, s.712-719

Ali Ruhi, "Kıta", 1301, C.2, Nu.30, s.720¹⁰⁶

Mustafa Reşid, "Nutuk", 1301, C.2, Nu.30, s.720¹⁰⁷

İkinci Cild, Numara 31

Edîb, "Voltaire'in Bir Mektubu", 1301, C.2, Nu.31, s.721-723

Mustafa Reşid, "Flora", 1301, C.2, Nu.31, s.724-733

Trabzon Rüsûmat Nezâreti Ketebesinden Lütfî, "Çamlıca'da Bir Gurûb Temâşası", 1301, C.2, Nu.31, s.733-734

"Muteber Hânım Mâbad", 1301, C.2, Nu.31, s.734-739

Tevfik, "Mirabeau'nun Mektûbu", 1301, C.2, Nu.31, s.739-743¹⁰⁸

Mahir Sâlim, "Manzûme", 1301, C.2, Nu.31, s.744-745¹⁰⁹

Harputlu Hayri Bey, "Kıtalar", 1301, C.2, Nu.31, s.745-746¹¹⁰

Reşad Beyefendi, "Manzûmât", 1301, C.2, Nu.31, s.746-748¹¹¹

"Muhammes Berâyı Tazmîn-i Mısra-ı Fuzuli", 1301, C.2, Nu.31, s.748-749

"Kıta", 1301, C.2, Nu.31, s.750

¹⁰³ Fransa meşâhir-i üdebasından Racine, tahsil-i ulum ile meşgul olan mahdûmuna roman ve komedyâ ile izâa-i evkât etmemesi için şu mektubu göndermiş.

¹⁰⁴ Âtîdeki manzûme, Van maarif müdürü izzetlü Reşad Beyefendi biraderimiz tarafından gönderilmiştir.

¹⁰⁵ İngilizceden tercüme olunmuştur. Mütercimi: Mekteb-i Bahriyye şâkirdanından Beykozlu Necib.

¹⁰⁶ Muallim Naci Efendi hazretlerinin velime cemiyetinde şâir-i şehîr Ali Ruhi Beyefendi biraderimiz şu kıtayı kırâat buyurmuşlardır.

¹⁰⁷ Bunun üzerine ben de âtîde münderiç nutku bil-bedâhe irad eyledim.

¹⁰⁸ Mirabeau, Sophie nâmındaki maşûkasına, vefatından sonra küşad olmak üzere şu mektubu yazmış.

¹⁰⁹ Muallim Naci Efendi hazretlerinin velime cemiyetinde şâir Mâhir Sâlim Beyefendi tarafından kırâat olunan manzûme.

¹¹⁰ Âtîdeki dört kıta meşhur Harputlu Hayri Beyefendininindir.

¹¹¹ Manzûmât-ı âtiye Van vilâyât-ı celilesi maarif müdürü izzetlü Reşad Beyefendi biraderimiz tarafından gönderilmiştir.

“Diğer”, 1301, C.2, Nu.31, s.750

“Rubâi”, 1301, C.2, Nu.31, s.750-751

“Kıta”, 1301, C.2, Nu.31, s.751¹¹²

“Rûbai”, 1301, C.2, Nu.31, s.752

“Müfred”, 1301, C.2, Nu.31, s.752

İkinci Cild, Numara 32

Mustafa Reşid, “Flora”, 1301, C.2, Nu.32, s.753-765

Halil Edib, “Voltaire’in Yazdığı Cevâbnâme”, 1301, C.2, Nu.32, s.766-768¹¹³

Victor Hugo, “Kitâbe-i Seng-i Mezâr”, 1301, C.2, Nu.32, s.768

Halil Edib, “Bir Genç Kıza Hitâb”, 1301, C.2, Nu.32, s.769¹¹⁴

Halil Edib, “Bahçivan”, 1301, C.2, Nu.32, s.770¹¹⁵

J. Rousseau, “Parisliler”, 1301, C.2, Nu.32, s.773¹¹⁶

Mekteb-i Bahriyye Şâkirdanından Beykozlu Necib, “İspirto”, 1302, C.1, Nu.32, s.773-776

Sürûş, “Manzûme”, 1301, C.2, Nu.32, s.777

Süleyman Vehbi, “Hâtıra”, 1301, 2, Nu.32, s.778-779

Van Maarif Müdürü Reşâd, “30 numaralı (Envâr-ı Zekâ) da Görülen Bir Gazelin Tahmîsidir”, 1301, C.2, Nu.32, s.780-782¹¹⁷

“Muteber Hânım Mâbad”, 1301, C.2, Nu.32, s.782-784

İkinci Cild, Numara 33

Selanikli Fazlı Necib, “İki Nûr!”, 1301, C.2, Nu.33, s.785-800¹¹⁸

“Akşâm Münâcâtı”, 1301, C.2, Nu.33, s.800-807¹¹⁹

“Flora’dan Şâire Mektub”, 1301, C.2, Nu.33, s.808-809

¹¹² Şu kıta hâlet-i bîmarîde bazı edviye gönderilmiş bir zâta yazılan teşekkümâmeye zeyl edilmiştir.

¹¹³ Mütâlaası istifâdeyi mucib olan kitâbların sûret-i intihâbna dâir bir kız tarafından vukû bulan istizân üzerine Voltaire’in yazdığı cevâbnâmedir.

¹¹⁴ Victor Hugo.

¹¹⁵ Fransızca manzûm bir parçanın nesren tercümesidir.

¹¹⁶ Montesquieu’nün meşhûr “Lettre Persane” namındaki eserindedir.

¹¹⁷ Gazel. Eb’ul Nefami Vassaf Beyefendindedir.

¹¹⁸ Victor Hugo asârından.

¹¹⁹ Lamartine’dendir.

“Muteber Hânım Mâbad”, 1301, C.2, Nu.33, s.810-814

Mehmed Ziver, “Fransa Meşâhir-i Üdebâsından André Chénier’in Sûret-i İdâmı”, 1301, C.2, Nu.33, s.-814-816

İkinci Cild, Numara 34

“Şâirden Flora’ya Mektûb”, 1301, C.2, Nu.34, s.817-820

“Cevâbnâme-i Münif Pâşa”, 1301, C.2, Nu.34, s.820-824

Selanikli Fazlı Necib, “Okuyordum!”, 1301, C.2, Nu.34, s.824-827¹²⁰

Mehmed Ziver, “Fransa Meşâhir-i Üdebâsından Andé Chénier’in Sûret-i İdâmından Mâbad”, 1301, C.2, Nu.34, s.827-830

“Muteber Hânımdan Mâbad”, 1301, C.2, Nu.34, s.830-836

J.Rousseau, “Bir Menfî İle Muhâvere”, 1301, C.2, Nu.34, s.836-838¹²¹

Süleyman Vehbi, “Sabâvet”, 1301, C.2, Nu.33, s.838-840

İtfâiye Âlâyı Binbaşılardan Cabbar, “Harîk”, 1301, C.2, Nu.34, s.841-845

Mehmed Ziver, “Kar Altında Kalan Güller”, 1302, C.2, Nu.34, s.845- 846¹²²

Mehmed Ziver, “Andé Chénier’den”, 1302, C.2, Nu.34, s.846-848

Derginin son cildinde önceki ciltten farklı olarak Fransız şair Delphine ve Amerikalı yazar Washington Irving’den manzum ve mensur çeviriler görülür. Hüseyin Avni Bey ve Mehmed Nadir Bey de Victor Hugo’dan mektup ve makale çevirileri ile yazı heyetine dâhil olurlar. Dergiye dâhil olan bir başka önemli isim ise Andé Chénier ve Lamartine’den yaptığı çevirilerle Mehmed Ziver’dir. Ahmed Rasim ismine de Victor Hugo çevirileri ile tesadüf edilir. . Derginin ilk cildinde imzası görülen Halid Ziya’nın ikinci cildinde imzasına rastlanmaz. Edebî tür açısından önceki ciltte telif ve çeviri mektup örnekleri görülürken bu ciltte ise Montesquieu, Racine ve Voltaire’in birer mektubu çevrilir Bu ciltte yabancı dilde süreli yayınlar açısından Rumca *Kozmoz* dergisine ilaveten Fransızca *La Soirée Littéraire* dergisinden de iktibaslar yapılır.

KAYNAKÇA

BİRİNCİ, Necat (2007), “Ara Nesil”, *Türk Edebiyatı Tarihi 3*, İstanbul: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

¹²⁰ Victor Hugo’nun asârındandır.

¹²¹ George Renard’dan

¹²² Lamartine’in Asârından.

- GARİPER, Cafer (2006), "Türk Edebiyatında Mensur Şiir Literatürü", *Türkiye Literatür Araştırmaları Dergisi*, C.4, s.7 361-409
- KAPLAN, Mehmet (2014), *Tevfik Fikret Devir-Şahsiyet-Eser*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- OKAY, Orhan (2005), *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, İstanbul: Dergâh Yayınları
- ÖZGÜL, Metin Kayahan (1997), *Resmin Gölgesi Şiire Düştü*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ÖZGÜL, Metin Kayahan (2016), *Muallim Naci Efendi*, İstanbul: Kitabevi Yayınları
- TÖRENEK, Mehmet (2001), *Servet-i Fünun Şiiri*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları

